

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ НАПН УКРАЇНИ
ЛЦЕЙ «УСПІХ» ДОМАНІВСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ
МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

МАТЕРІАЛИ

XIV науково-практичної онлайн-конференції

**«ПРОЄКТУВАННЯ РОЗВИТКУ ТА
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ
ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ:
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ»**

23–25 червня 2022 року

Київ
2022

П79 Проєктування розвитку та психолого-педагогічного супроводу обдарованої особистості: в умовах воєнного стану : матеріали науково-практичної онлайн-конференції (Київ, 23–25 червня 2022 р.). – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2022. – 368 с.

У збірник увійшли статті та тези учасників науково-практичної онлайн-конференції «Проєктування розвитку та психолого-педагогічного супроводу обдарованої особистості: в умовах воєнного стану», у яких розглянуто низку актуальних напрямів:

- ✓ проєктування розвитку обдарованості учня в системі взаємодії учасників освітнього середовища
- ✓ комплексна соціально-психолого-педагогічна діагностика обдарованості
- ✓ моніторинг інтелектуального розвитку обдарованої особистості
- ✓ науково-методичне забезпечення реалізації змісту спеціалізованої освіти наукового спрямування
- ✓ підготовка педагогічних працівників до роботи з обдарованими дітьми в системі післядипломної педагогічної освіти

Видання рекомендовано для науковців, керівників і представників освітніх закладів, інститутів післядипломної освіти, педагогічних працівників усіх ланок системи освіти, психологів, соціологів та інших фахівців.

Статті подано в авторській редакції (збережено стилістику, орфографію та мову). Автори опублікованих матеріалів несуть відповідальність за точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела тощо.

УДК 37.091.3:74.58

Ковальчук Н. А. Національно-патріотичне і духовне виховання обдарованих дітей	119
Комашко Л. А. Теоретична сутність формування підприємницьких якостей в обдарованих старшокласників.....	123
Кондратюк А. В. Розвиток творчих здібностей учнів через проєктну та експериментальну діяльність на уроках біології та екології	134
Rostenko D. V., Prus O. V. Theoretical and methodological analysis of hardiness of personality	139
Кропочева Н. М. Проблема обдарованості в педагогічних виданнях німецькою мовою другої половини ХІХ– початку ХХ ст. у фонді Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського: огляд окремих тенденцій.....	144
Лебедик Л. В. Підготовка керівників гуртків до роботи з обдарованими дітьми в системі післядипломної педагогічної освіти.....	149
Левіна Л. О. Проєктування розвитку та педагогічного супроводу обдарованих здобувачів освіти в умовах воєнного стану.....	157
Легуцька А. М. Розвиток обдарованої особистості засобами патріотичного виховання – пріоритетне завдання словесника з руйнування стереотипу неповноцінності української мови	167
Лєскова А. А. Розвиток психологічної компетентності вчителів щодо роботи з обдарованими дітьми в умовах воєнного стану	170
Лиса О. М., Строкань В. І., Дутка Л. С., Априутес С. В. Основні напрями роботи з обдарованими здобувачами на заняттях природничого циклу.....	176
Лозова О. В., Горбенко С. Л. Розвиток фахової майстерності освітян з напрямів STEM-освіти	187
Лях М. В. Розвиток обдарованості учнів засобами туристсько-екологічної діяльності	191
Малиношевська А. В., Онопченко Г. В., Онопченко О. В. STEM- та STEAM-освіта: світові тенденції та практичний досвід.....	200
Маткобожик В. М. Як розквітає квітка творчості.....	208
Моторна Н. І. Шляхи проєктування розвитку обдарованості студента в системі взаємодії учасників освітнього середовища	214
Музика О. Л. Ціннісна підтримка самоідентичності обдарованої особистості в освітньому просторі	219
Нагайчук О. В. Моніторинг інтелектуального розвитку здобувачів загальної середньої освіти на уроках трудового навчання	231
Озимок І. П. Головні напрями та методи виявлення дітей з ознаками обдарованості	239

7. Gross, M. U. M. The pursuit of excellence or the search for intimacy? The forced choice dilemma of gifted youth. *Roeper Review*, 1989, 11 (4), 189-194. DOI: 10.1080/02783198909553207
8. Mahoney, A. S. In search of the gifted identity: From abstract concept to workable counseling constructs. *Roeper Review*, 1998, 20 (3), 222-226. DOI: 10.1080/02783199809553895
9. Miraca U. M. Gross, Ph.D. (1944-2022), Champion of the Profoundly Gifted: An Appreciation. [Online]. Available: <https://thegraysonschool.org/miraca-gross/>
10. Muzyka, O. L., Muzyka, O. O., Stavytska, S. O., Stavytskyi, G. A. Psychosemantic fundamentals of professional self-efficacy of students: the state of modern scientific discourse. *Interdisciplinary Studies of Complex Systems*, 2021, 18, 99-112. DOI: 10.31392/iscs.2021.18.099

Нагайчук О. В.,

*к.п.н., доцент кафедри техніко-технологічних дисциплін,
охорони праці та безпеки життєдіяльності*

Уманського державного педагогічного університету

імені Павла Тичини

nagaychuk.ov@gmail.com

МОНІТОРИНГ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЗДОБУВАЧІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

У статті розглядається сутність інтелектуального розвитку особистості, а також умови та показники інтелектуального розвитку здобувачів середньої освіти. Розкрито методіку діагностики рівнів інтелектуального розвитку здобувачів загальної середньої освіти на уроках трудового навчання.

Ключові слова: інтелектуальний розвиток, інтелектуальна активність.

The article is devoted to psychological and pedagogical aspects of intellect and emotion correlations, the essence of intellectual development, as well as conditions and factors of schoolchildren mental development. The diagnostics methods of pupils intellectual development level in the lesson of labor education.

Key words: intellectual development, intellectual activity.

У сучасному закладі загальної середньої освіти навчальна діяльність є процесом інтелектуального і духовного розвитку особистості. Не зважаючи на різноманітність досліджень залишається до кінця невивченим питання інтелектуального розвитку здобувачів загальної середньої освіти на уроках трудового навчання.

На сьогоднішній день в педагогіці існує активний пошук інноваційних засобів та методів, які могли б діагностувати рівень інтелектуального розвитку школярів. Тому завдання нашого дослідження полягає у розробці критеріїв, показників та рівнів інтелектуального розвитку здобувачів загальної середньої освіти для їх моніторингу на уроках трудового навчання.

На основі змістового аналізу категорії «інтелектуальний розвиток» у науково-педагогічних джерелах нами було запропоновано власне розуміння цього поняття, що розглядається як кількісні і якісні зміни особистості, і знаменують можливості засвоєння складних знань та формування інтелектуальних умінь, які проявляються в інтелектуальній активності та стимулюються позитивними інтелектуальними почуттями (емоціями).

Вважаємо за необхідне здійснити короткий огляд психолого-педагогічної літератури стосовно умов та показників інтелектуального розвитку особистості школяра.

В радянській педагогіці утверджується принцип єдності знань та діяльності, відповідно, важливим критерієм загального розумового розвитку є запас знань й засобів діяльності, якими володіє школяр, та ступінь складності проблем, які він може розв'язувати самостійно тобто успішність навчання (Ю. З. Гільбух, Є. М. Кабанова - Меллер, З. І. Калмикова, І. Я. Лернер, В. Ф. Паламарчук). Результатом такої діяльності, на думку Д. Н. Богоявленського та Н.О. Менчинської є накопичення не тільки фонду знань, але й фонду розумових операцій, прийомів, добре відпрацьованих та надійно закріплених, які можна віднести до інтелектуальних умінь. Тому, не меншу увагу треба звернути на таку властивість інтелектуального розвитку, як научуваність, яка в широкому розумінні розглядається Б.Г. Аньєвим, З. І. Калмиковою, Н. О. Менчинською як загальна здатність до засвоєння нових знань та способів діяльності. У більш вузькому трактуванні термін научуваність – це величина та темп приросту ефективності інтелектуальної діяльності під впливом тих чи інших навчаючих дій.

В процесі нашого дослідження успішність навчання учнів виступає одним із показників інтелектуального розвитку школярів, адже відображає певний рівень їх розвитку. При цьому заслуговує на увагу думка Н.О. Менчинської [4] про те, що низька успішність школяра не означає відсутності у дитини інтелектуальних умінь, та позиція З.І. Калмикової [3, с.116] стосовно того, що висока успішність навчання може забезпечуватися лише вольовими рисами характеру особистості, адже інколи низька успішність у навчанні може пояснюватися інтелектуальною пасивністю школяра.

Основними показниками інтелектуального розвитку школярів (П.П. Блонський, Т.А. Ільїна, О.М. Леонтєв, О.М. Матюшкін, Н.О. Менчинська) вважають рівень сформованості інтелектуальних умінь школярів та оволодіння ними раціональними прийомами розумової праці. Тому, інтелектуальний

розвиток школяра, як на нашу думку, полягає не тільки у формуванні системи знань або розвитку теоретичного мислення, а також у формуванні інтелектуальних умінь, та прояву інтелектуальної активності.

Загальновідомо, що успіх будь-якої діяльності залежить від вміння її виконувати. Інколи вміння зводяться до знання якої-небудь справи, розуміння того, як вона робиться, ознайомлення з порядком її виконання. Проте це ще не вміння, а тільки одна з його потрібних передумов. Знання не самодостатні, вони лише є засобом, а не метою навчального процесу, оскільки відіграють допоміжну роль, пояснюючи і готуючи практичні дії. При цьому вчителі трудового навчання більше уваги приділяють формуванню практичних умінь (креслити, розмічати, різати, обпилювати та ін.), а не розвитку інтелектуальних умінь.

Поняття «інтелектуальні вміння» викристалізувалось та уточнювалось на протязі багатьох років в роботах радянських психологів та педагогів. Для розкриття даної категорії Л.А. Венгер, Ю.В.Карпов, П.Я. Гальперіна та Н.Ф. Талізїна використовують поняття «розумові прийоми (дії)»; а Є.М. Кабанова-Меллер, В.Ф.Паламарчук застосовують поняття «прийоми розумової діяльності», під якими розуміють логічну операцію (чи їх сукупність), які підпорядковуються розв'язуванню задач певного класу. Проте всі педагоги схиляються до думки, що інтелектуальні вміння являють собою ядро навчальної діяльності, оскільки вони найбільш загальні, то і поєднують всі предмети освітнього процесу.

У результаті аналізу численних праць, присвячених вивченню інтелектуальних умінь, ми дійшли висновку, що найбільш ґрунтовне його означення подано в працях Д.М. Богоявленського, Є.М. Кабанової - Меллер, Н.О. Менчинської, які розглядають дану категорію як сукупність умінь, здатність застосовувати раціональні прийоми здійснення тієї чи іншої мислительної діяльності й творчого їх використання під час розв'язування різноманітних завдань.

Нагадаємо, що в нашому дослідженні вивчаються не інтелектуальні вміння як такі, а потреба учнів їх застосовувати, активізувати свою інтелектуальну діяльність і як наслідок цього покращувати свою навчально-трудова діяльність. Аналіз програми з трудового навчання для загальноосвітніх навчальних закладів виявив що, окремі інтелектуальні вміння включаються у загальний перелік умінь, та формулюються на основі змісту дисципліни.

Нашу думку, діагностика рівня інтелектуального розвитку школяра повинна також здійснюватись на основі такого індикатора як інтелектуальна активність. В результаті аналізу уроків трудового навчання з'ясовано, що інтелектуальна активність успішно формується, якщо вчителями створюється об'єктивна необхідність у її виявленні. Прояви активності лише тоді стають для дитини

об'єктивно необхідними, коли вона відчуває потребу в своїй праці, а її зусилля виявляються потрібними і корисними оточуючим. Тому в педагогіці ідея провідної ролі активності особистості у її власному розвитку і необхідності стимулювання цієї активності в процесі навчання стала загальновизнаною. Нами поділяється думка Д.Н. Богоявленського стосовно того що, інтелектуальну активність необхідно розглядати як якість цілісної особистості, що являє собою органічну єдність пізнавальних та мотиваційних факторів [1].

При цьому результати інтелектуальної активності можуть бути не тільки зовнішніми, що проявляються у результатах навчально-трудої діяльності учня, а й внутрішніми, які впливають на саму індивідуальність школяра. Тому не варто прирівнювати тільки результати навчально-трудої діяльності з рівнем інтелектуальної активності, необхідно також при цьому враховувати й зміни що відбулись у внутрішній структурі особистості учня.

В результаті аналізу досліджень Д. Б. Богоявленської, М. А. Холодної виявлено, що інтелектуальна активність конкретизується такими рівнями [5] : (див таблицю) .

В процесі проектування та виготовлення учнями творчого виробу, ми помітили, що зазначені вище рівні інтелектуальної активності мають досить динамічні та умовні межі. Оскільки, навіть при точному копіюванні учнями проєктів, запропонованих учителем, присутня суб'єктивна новизна. Адже учням доводиться вперше проєктувати та послідовно виготовляти власний творчий проєкт. Однак найкращими варіантами є ті, коли учень проявляє ініціативу вже на перших етапах проєктної діяльності, самостійно аналізуючи конструкції виробу, пропонуючи власну і розробляючи її за власними задумами. В такій послідовності інтелектуальна активність школярів може досягати найвищого (креативного) рівня.

Інтелектуальна діяльність подібна розумній діяльності, та ще включає в себе емоції, відчуття, або афект. У працях Л.С. Виготського, С.Л. Рубінштейна, О.М. Леонтьєва О.В. Запорожця, О.К. Тихомирова, Е.Л. Носенко, Н.В. Ковриги зазначено, що саме емоції є регулятором інтелектуальної діяльності особистості.

Незважаючи на відмінності поглядів стосовно співвідношення інтелекту та емоцій, дослідники єдині у тому, що між даними процесами існує безпосередній складний взаємозв'язок. Підтвердженням вище сказаного можуть бути слова В. О. Сухомлинського: «... інтелектуальні почуття – це родючий ґрунт, на який падають зерна знань і з якого виростає розум» [7, с.94].

У зв'язку із цим досить важливим постає розгляд питання мотиваційного забезпечення щодо засвоєння інтелектуальних умінь учнів під час навчально-трудої діяльності, у якості провідного мотиву нами приймається пізнавальний інтерес підлітків.

У працях як науковців, так і психологів доводиться, що розвиток інтелектуальних почуттів є важливим завданням, складовою частиною освітнього процесу, і що інтелектуальний розвиток школяра, неможливий без забезпечення домінування інтелектуально-спонукального мотиву. Тому у своїх роботах Е.Л. Носенко зазначає, що: «У розв'язанні розумових задач важливу роль відіграють емоційні компоненти. Такими є емоції здивування, сумніву, впевненості, розумового задоволення, радості успіху тощо. Вони породжуються ходом мислиневої діяльності людини і позначаються на її динаміці, результативності. Пошукові розумові дії ніколи не відбуваються поза емоціями» [6, с 67].

Тому для інтелектуального розвитку здобувачів загальної середньої освіти на уроках трудового навчання необхідно створити посилену розумову діяльність, яка буде ґрунтуватися тільки на позитивних емоціях підлітка, адже тільки така діяльність може сприяти формуванню інтелектуальних умінь та здібностей особистості.

Отже, з метою моніторингу інтелектуального розвитку школярів на уроках трудового навчання нами було виділено наступні критерії:

- В якості показників *научуваності*: 1) наявність базових (предметних) знань; 2) ступені системності знань; 3) міцність та усвідомленість знань; 4) правильність виконання дій або кількість та види помилок допущених учнем, з наступним аналізом їх джерела; 5) ступінь складності проблем, які він може розв'язувати самостійно; 6) потреба у підказці (необхідно звертати увагу на зміст, спосіб та етап подачі допомоги, а також на міру її використання учнем); 7) затрати часу на знаходження принципу аналогії виготовлення творчого виробу; 8) кількість необхідних для дитини вправ, для засвоєння необхідних знань та трудових умінь; 9) можливість застосування отриманих знань або способів діяльності при виконанні аналогічних завдань; 10) дотримання норм часу на виготовлення виробу; 11) дотримання правил безпечної праці та санітарно-гігієнічних вимог.

- показником *сформованості інтелектуальних умінь* виступають: 1) уміння вибирати раціональний шлях досягнення мети пізнання (планування, організація); 2) самостійність учня у процесі організації й виконання роботи (планування трудових процесів, самоконтроль і т. п.) 3) уміння застосовувати в практичній діяльності та переносити набуті знання в інші види діяльності (вплив образу, широта та варіативність переносу знань в інші види діяльності); 4) уміння користуватися різними видами конструкторсько-технологічної документації та іншими джерелами інформації. Відповідно зазначених показників було визначено три рівні сформованості інтелектуальних умінь: низькій, середній та достатній.

- *інтелектуальна активність* – як якість цілісної особистості, що являє собою органічну єдність пізнавальних та мотиваційних факторів (конкретизується такими рівнями: нульовий, низький, середній та високий). Узагальненим показником інтелектуальної активності може виступати здатність особистості до ефективної пізнавальної і розумової діяльності.

- *наявність пізнавального інтересу* як спонукальної сили навчально-трудової діяльності характеризується: 1) мотивами інтелектуальної та навчально-трудової діяльності (потреби, інтереси, прагнення, емоції); 2) відношенням до інтелектуально-трудової діяльності; 3) пізнавальною активністю учня; 4) самостійністю учня; 5) інтересом до предмету; 6) подоланням труднощів, що виникають; 7) займання предметом у вільний час. Відповідно визначено наступні рівні пізнавального інтересу: низький, середній та високий.

Таблиця 1.

Рівні показників інтелектуального розвитку здобувачів загальної середньої освіти

Рівні навчованості	<p>Початковий рівень – (1 - 3 балів) спостерігається в учня який фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу, має поверхневі уявлення про об'єкт вивчення, виявляє здатність елементарно висловлювати власні думки. Завдання може виконувати лише за допомогою вчителя. Переважна частина робіт виконана з помилками в прийомах роботи та технологічних операціях. Учень слідує чіткому плану вчителя, не вкладається в норми часу передбачені на виготовлення проекту, в організації робочого місця є значні відхилення від прийнятих норм. Систематично допускаються порушення правил техніки безпеки та санітарно-гігієнічних вимог</p> <p>Середній рівень – (4 - 6 балів) учень розуміє основний навчальний матеріал, здатний дати визначення понять, але при цьому допускає помилки. З допомогою вчителя може відтворювати значну частину матеріалу, частково обґрунтовувати та проаналізувати її, зробити висновки. Під час виконання практичних завдань робота містить суттєві відхилення від встановлених якісних показників, але виріб може бути використаний за призначенням. Частина технологічних операцій виконує з помилками у прийомах і способах роботи. Має незначні недоліки в організації робочого місця, інколи допускає окремі порушення правил техніки безпеки та санітарно-гігієнічних вимог.</p> <p>Достатній рівень – (7 - 9 балів) знання учня є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал в стандартних ситуаціях, вміє аналізувати, робити висновки. Відповідь його повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями. Самостійно застосовує теоретичні знання для виконання практичних завдань. Виготовлений виріб має належний рівень якості, але є незначні відхилення від встановлених норм. Учень правильно виконує всі прийоми та технологічні операції в межах визначених норм часу. Організація робочого місця відповідає вимогам. Дотримується правил техніки безпеки та санітарно-гігієнічних вимог.</p>
---------------------------	---

	<p>Високий рівень – (10 – 12 балів) учень володіє узагальненими знаннями з предмета, виявляє творчий підхід у проєктуванні, конструюванні та виготовленні виробів. Учень правильно і впевнено виконує всі прийоми і технологічні операції в межах визначених норм часу. Забезпечує високий рівень організації праці та дотримання правил техніки безпеки і санітарно-гігієнічних вимог.</p>
<p>Рівні сформованості інтелектуальних умінь</p>	<p>Низький рівень притаманний школярам, які мають безсистемні, поверхневі знання; виникають великі труднощі при їх застосуванні у нових, незнайомих умовах; не уміють читати креслення, не володіють елементами графічної грамоти; виникають складності у міркуванні та встановленні причинно-наслідкових зв'язків. Учні не можуть самостійно продумати послідовність виконання технологічних операцій у процесі виготовлення деталей чи виробу в цілому. Відсутність уміння користуватися технічною документацією.</p> <p>Середній рівень виявляється в учнів які мають елементарні знання, в яких вже спостерігається система, але ці знання не достатньо глибокі; уміють читати креслення окремих нескладних деталей за допомогою учителя. При використанні знань у нових умовах учням притаманна нерішучість, вони відчують деякі ускладнення; не можуть самостійно розробити креслення об'єкту проєктування або внести суттєві зміни у конструкцію виробу; використовують найпростіші інструменти, обладнання та матеріали у процесі виконання технологічних операцій. Під час проєктної діяльності учні допускають помилки, але своєчасно можуть їх виявляти за допомогою вчителя.</p> <p>Достатній рівень спостерігається в школярів які мають достатній рівень знань, прагнуть ними користуватися при виконанні творчих проєктів; орієнтуються в читанні креслень, схем; уміють порівнювати, міркувати, робити висновки. Учні можуть прогнозувати результати розробки та виготовлення власного виробу; виконують робочий ескіз власного виробу із консультацією вчителя; уміють обирати матеріали, обладнання та інструменти для виготовлення об'єктів праці; уміють вибирати технологію обробки деталей виробу, їх з'єднання та оздоблення за допомогою учителя. Учні правильно, раціонально та гнучко переносять отримані знання та сформовані інтелектуальні уміння в інші види діяльності. Користуються додатковими джерелами інформації під час проєктування та виготовлення власного виробу.</p> <p>Високий рівень інтелектуальних умінь характерний для учнів, що володіють системою глибоких знань, гнучкість та динамічність знань проявляється в повній мірі; добре читають креслення, схеми; уміють виділяти головне, суттєве на основі аналізу, синтезу; прагнуть порівнювати, робити висновки, міркувати та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Школярі самостійно формулюють ідеї виробів та варіанти конструкцій цих виробів; самостійно обирають оптимальний варіант власного виробу та виконують робочий ескіз власного виробу; уміють самостійно обирати оптимальну технологію обробки деталей виробу, їх з'єднання та оздоблення; оформляють технічну документацію та творчий проєкт, іноді звертаючись за консультацією вчителя. Учні систематично та вільно користуються різними видами конструкторсько-технологічної документації та іншими джерелами інформації.</p>
<p>Рівні</p>	<p>Нульовий рівень характеризується стійкою інтелектуальною пасивністю учня, відсутністю будь-якого інтересу до розумової діяльності, нездатністю до неї. Це активність, яка повністю визначається зовнішніми чинниками і має репродуктивний характер і проявляється в копіюванні різних проєктів, запропонованих учителем.</p>

	<p>Низький рівень (пасивний) - це ситуативна, нестійка, стимульно-продуктивна інтелектуальна активність, що залежить від випадкових обставин і стимулюється зовнішніми мотивами. Учні постійно звертаються до вчителя за порадою та допомогою. Учні проєктують та виготовляють проєкти за зразком, вносять деякі зміни в їх моделювання, конструкцію та технологію обробки деталей виробу.</p> <p>Середній рівень (евристичний) передбачає стійку і сталу інтелектуальну активність, що викликається внутрішніми раціональними, прагматичними, усвідомленими мотивами. Це постійна здатність до розумової діяльності, яка носить евристичний, стабільний характер. Учні самостійно проєктують та виготовляють творчий виріб за власною ідеєю, але під керівництвом учителя; своєчасно виявляють свої помилки та усувають їх.</p> <p>Високий рівень (креативний) характеризується сталою інтелектуальною активністю, що зумовлена внутрішніми мотивами (сталий інтерес до ефективної розумової діяльності, де активність виступає як мета). Це реальна активність, що проявляється в творчій розумовій діяльності, активність ініціативна, надситуативна, наднормативна. Творчі проєкти учнів характеризуються оригінальністю та новизною.</p>
Рівні пізнавального інтересу	<p>Низький рівень притаманний учням, в яких пізнавальний інтерес до трудового навчання відсутній, відзначається недостатньою спонукальною силою; неналежною усвідомленістю та стійкістю; легкістю зникнення та відродження пізнавального інтересу лише за умови появи нових вражень, стимулів й мотивів; учні інертні на уроках; у вільний час не займаються предметом; стають бездіяльними, коли у них виникають труднощі.</p> <p>Середній рівень спостерігається в учнів, які вільно володіють способами інтелектуальної діяльності. Наявність пізнавального інтересу до цікавих фактів, закономірностей навчального матеріалу з трудового навчання, ключових ідей; нестійка пізнавальна активність; учні потребують постійного збудження ззовні. У вільний час займаються предметом епізодично; в процесі виникнення труднощів учні прагнуть долати їх самостійно, проте без сторонньої допомоги їм це не вдається. Спостерігається позитивне ставлення як до інтелектуальної, так до навально-трудової діяльності загалом.</p> <p>Високий рівень характерний для учнів з більш високим рівнем мотивації, їм притаманна стійка активність, ініціативність та ділове ставлення до навколишнього середовища. При цьому сам процес пізнання (інтелектуальна діяльність) для цих школярів має особливе значення, оскільки служить стимулом до самостійних пошуків нових джерел інформації. Школярі постійно займаються предметом у вільний час та додатково цікавляться ним. Учні проявляють ентузіазм, рішучість, старанність та наполегливість під час навчально-трудової діяльності.</p>

ЛІТЕРАТУРА:

1. Богоявленский Д.Н. Психология усвоения знаний в школе. Москва: АПН РСФСР, 1959. 347 с.
2. Кабанова - Меллер Е.Н. Формирование умственной деятельности и умственное развитие учащихся. Москва: Просвещение, 1968. 288 с.
3. Калмыкова З.И. Проблема индивидуальных различий в обучаемости школьников. Советская педагогика. 1968. № 6. С. 105-117.

4. Менчинская Н.А. Проблемы учения и умственного развития школьника: Избранные психологические труды. Москва: Педагогика, 1989. 224 с.
5. Нагайчук О.В. Діагностика інтелектуального розвитку учнів у процесі проектно-технологічної діяльності на уроках трудового навчання. Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. / гол. ред.: Мартинюк М.Т. Умань: ПП Жовтий О.О., 2010. Ч.3. С. 91 -102.
6. Носенко Е.Л. Емоційний інтелект: концептуалізація феномену, основні функції: монографія. Київ: Вища шк., 2003. 126 с.
7. Сухомлинський В.О. Розумове виховання і всебічний розвиток особистості. Вибрані твори. Т.1. Київ: Рад. школа, 1976. С. 91- 106.
8. Холодная М.А. Психология интеллекта. Парадоксы исследования. СПб.: Питер, 2002. 272 с.

Озимок І. П.,
вчитель трудового
навчання вищої категорії,
старший вчитель
Хотинська ЗОШ І-ІІІ ст. № 5
imobile010218@gmail.com

ГОЛОВНІ НАПРЯМИ ТА МЕТОДИ ВИЯВЛЕННЯ ДІТЕЙ З ОЗНАКАМИ ОБДАРОВАНОСТІ

Стаття містить обґрунтування важливості виявлення та розвитку обдарованих дітей. У статті охарактеризовано особливості визначення обдарованості як індивідуальної якості молодших школярів. Приведено основні методики виявлення, розпізнавання обдарованих дітей, вивчення їх психологічних особливостей, пам'яті, логічного мислення.

The article contains a justification for the importance of identifying and developing gifted children. The article describes the peculiarities of determining giftedness as an individual quality of younger students. The main methods of detection, recognition of gifted children, study of their psychological features, memory, logical thinking are given.

“Своєчасно знайти, виховати й розвинути задатки і здібності у своїх вихованців, своєчасно розпізнати в кожному його покликання – це завдання стає тепер найголовнішим у системі навчально-виховного процесу”
(В.О. Сухомлинський)

Одне з головних завдань Нової української школи – це допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти і можливості кожної дитини, адже кожна дитина неповторна, наділена від природи унікальними здібностями, талантами і можливостями.